

Digteren William Waagner

Af stud. mag. Claus Engstrøm, Holstebro

Mange ældre husker endnu den ejendommelige Holstebro-digter William Waagner, der hele livet igennem følte sig som et miskendt geni. Han nåede adskillig anerkendelse i litterære kredse, skriver stud. mag. Claus Engstrøm, Holstebro, i denne skildring af Waagners liv, man han døde fattig og bitter på samfundet som landmand i Hodsager.

HVIS LEMVIG var blevet "Årets by", ville Thøger Larsens navn have været uomgængeligt, men i forbindelse med Holstebro er William Waagner ikke blevet nævnt. Grunden er ikke, at han er glemt af folk i byen, hvor han ikke kun huskes på grund af sine digte, men snarere at han er glemt af litterater bortset fra Tom Kristensen, som året efter Waagners død i 1942 udgav et udvalg af hans digte under titlen "Tatersind".

William Waagner fødtes i Holstebro i 1900 og gennemlevede efter eget udsagn en lykkelig barndom, gik i Morten Larsens friskole, men gik allerede ud af skolen som 14-årig for at hjælpe faderen, der var landmand og møllebygger. Denne lykkelige tid, før han drog ud i verden og gjorde livet besværligt for sig selv, stod hele livet for ham som et tabt paradys, og han kom igen og igen tilbage til barndommens land. I hans sidste betydelige samling, "Skøjeren synger", skriver han om "De seks elskov":

Men vor sjette elskov, vor dybeste,
den hvorover vort hjerte
hulker sin skælving frem,
er minderne om vort barndomshjem.

Men han erfarer først dette, da han er blevet moden, først måtte han leve op til de drømme om udlængsel og manddomsgerning, han skildrede i debutsamlingen "Drengens Sange", som udkom i 1918.

Jeg spænder evighedens vinger til mit hjerte,
for jeg vil flyve til de fjerne lande.

Således skriver han stolt overbevist om, at han "...vil få hele verden til at lytte til sin sang". Og i hvert fald lykkes det ham at få en stor del af de litterære autoriteter på den tid til at anerkende sit talent, da han i 1921 slog afgørende igennem med "Tøs og Knøs", som bag den forældede titel med antydningen om, at når bønder elsker, så... rummer kærlighedsdigte af høj karat. En af abonnenterne på samlingerne var Jens August Schade, og hans universelle holdning til erotikken kan til

dels være inspireret af Waagner, selv om Schade udtrykker sig langt mere raffineret. Men livsførelsen er den samme.

Waagners kærlighedsdigte er pågående og djærve, lykkelige på en egen måde, fortrydelsen eller adskillelsen kender han tilsyneladende ikke, han er ikke sentimental i det forhold.

For kvindelatter
til mandens gråd
har livet ikke
et muligt råd

Erotikken er overalt til stede i hans landskaber, der brænder lys i vinduerne natten igennem, og der elskes i alle krat. Antydningens kunst kender han ikke, han siger tingene ligeud, men med en kraft, der giver indtryk af hans dybtføjte underkastelse af begærets magt.

Digtet "Menneskesød" begynder:

Jeg er den vibrerende menneskesød,
der både er skabt jer til fryd og fortrød.
Jeg baner mig vej som en evighedsflod
gennem Jert hidsige menneskeblod.

Jeg er som alt, der har kraften gemt.
Sporen til alvor og sporen til skæmt.
Jeg driver mod sminken de gamle fru'r
Og tvinger en krovært til sultekur.

Kun sjældent finder han det umagen værd at minde om, at:

Da lyser storsind, ukyskhed bag,
Når to avler sæd på en sommerdag.

Men "Tøs og Knøs" anslår også andre temaer. Waagner giver et klart billede af tidens miljø, i hverdag og ved højtider med en inderlig glæde ved den vestjyske natur, men når hans tanker falder på den skepsis, han bliver mødt med af byens borgere, som sikkert af gode grunde lagde mere mærke til hans vilde liv end hans kunstneriske produktion, bliver han bitter. Han skriver om "Sladren fra Taarnborg" og modtagelsen i byen, som veksler med hans påklædning. Han føler sig ikke hjemme længere, fremhæver sit slægtskab med den hjemløse Ahasverus og beviser, at hans udlængsel var andet end digterisk pral. Han rejste til Lapland og hjembragte som Nis Petersen en strålende række digte samlet i "Vildskab og Lykkerus". Det er barske, primitive digte. Her lever mennesker i pagt med den vældige natur, det eneste lovbud: dolk imod dolk. Her viser han mange sider af sit rige sind, umiddelbar glæde og eftertænksomt tungsind går op i en harmonisk enhed.

Efter udgivelsen af denne samling var Waagners ry vokset til høj anerkendelse. Han sammenlignes med Villon og Burns, af danske lyrikere kan kun Thøger Larsen stilles ved siden af ham, står der i en anmeldelse. I de uddrag af anmeldelser, der findes bag i hans bøger, falder Hamsun stærkest i øjnene:

"Naturligvis er De poet, og De blir kanskje en meget stor dikter, det skulle ikke undre mig, om jeg oplevet det. Der er fyrighet og pointe i Deres vers".

Og Brandes skriver i en anbefaling: "William Waagner har et talent til djærv lyrik, som ikke bør overses eller underkendes ... «

I de følgende år fortsatte han opmuntret af kritikken at udgive digte og blev fortsat værdsat på trods af adskillige skandaler, der optog pressen meget. "I brylluppets morgenrødme" skildres kærlighedens små brud og den gentagne forening, men størst i perspektiv og fylde er "Skøjeren synger" fra 1927. Heri når han i en bred og djærv form at give udtryk for den mangfoldighed, han møder omkring sig, sange om møllerne og det daglige arbejde, sliddet og høsten og stadig kærlighedsdigtene, som ofte er gentagelser, men altid friskt sanset, fulde af handling. Men i flere af digtene kommer utilfredsheden og splittelsen frem. I "De sorte stormes sang" slutter han:

De toner, jeg har angi't,
fik jeg fra stormens røst,
de vil til mange tider
nå mange skjaldes bryst.

Jeg skal i evigheder
genkende deres klang,
når fremtids sange når min sjæl
på stormens vingefang.

Således er han et øjeblik sikker på sin position på parnasset, men til andre tider plages han af at "bære geniets byrde", som i "Elskovdigteren":

Han udgav et bind med digte:
»Jeg tømte en elskovs pokal",
hvor han skildrede nøgen og sandru
elskovens fryd og dens kval.

Sladren ham brændemærked.
Hans chancer fik ulivsår.
Han gemte sig bort i en flække
og tiede i mange år.

Et af de stærkste digte i samlingen »Råmuld« handler om hans evige emigrantdrømme. Der var tater- og vandreblood i ham, og Canada stod for ham som et land, der rummede alt det, der var i hans eget sind. Han skildrer de endeløse tundraegne, der stivner under nordlystakker, de vældige floder og søer, bjørne og storlos og menneskene, som han forestillede sig halvvilde rugende over bålet i en tømmerbygget hytte.

Først på året 1930 forlod han Danmark for at bosætte sig i Canada. I "Europarejsen" nævner han grunden: »Den behandling, jeg havde fået herhjemme, efter at have ofret min ungdoms kræfter på at yde en indsats i Danmarks kultur, nødte mig til, med min kone og fire børn, at forlade Danmark«. Men familiens økonomi forhindrede den i at nå rejsens mål, og i stedet vandrede den gennem Europa over England, gennem Frankrig, Tyskland, Italien, Jugoslavien, Polen og Finnland. Men i intet land var

det muligt uden kapital at slå sig ned for at skabe sig en tilværelse, og de måtte indrette sig på bedste måde.

I Frankrig fik de på hjemmet for halvvilde kvinder (sic!) foræret en barnevogn, af lærred og snøre lavede hans kone et telt, og med de simpleste kogeredskaber gjorde de rejsen gennem Europa. Penge havde de ingen af, indtil en vandrefugl gav dem ideen at sælge postkort. Waagner lod den ejendommelige karavane fotografere, og med udbyttet af salget gennemførte de rejsen. Først fire år efter udrejsen "vendte de tilbage til Danmark over Østersøen i en gungrende storm uden længsel efter dette land".

Det kan ud fra en naiv betragtning undre, at denne rejse ikke resulterede i hans livs bedste samling digte. Her havde han dog været sin ungdoms fribytterdrømme nærmest, han havde lystret sit vilde blod, givet sig udlængslen i vold. Jørgen Andersen skriver om Nis Petersen, at han aldrig kom uden for Herning. Der var til det sidste en uafrystelig indflydelse tilbage, og Aksel Sandemose - kan man sige - kom aldrig ud af Nykøbing, hele hans liv var et opgør med byens mentalitet, men Waagner havde ikke deres intellektuelle evne til at give dette forgæves oprør kunstnerisk form. Efter hjemkomsten købte han en mindre gård i Hodsager, men skrev ikke flere digte. Han var vendt tilbage til den barndomsegn, han havde besunget hele livet igennem, men hans sidste år formørkedes af konflikter, så han ikke fik ro til arbejdet.

Hele livet havde han erkendt sin splittede natur, hjemløsheden:

Jeg er født under Nordens og tungsindets pol;
var det blot under Kirgisernes sol.

William Waagner døde i 1942

Claus Engstrøm